

Creationismen hos katolikkerne

I ORIGOs række af præsentationer af diverse creationistiske og bredere skabelsesorienterede bevægelser, grupper mm. verden over bringer vi her en artikel af læge Wolfgang B. Lindemann om creationisme i katolsk sammenhæng. Red.

Af Wolfgang B. Lindemann

For det meste er det bibeltro protestanter, der er kendt for creationistiske positioner, og det er også hos dem, at man især finder grupper af videnskabsfolk, som forsøger at levere en videnskabelig kritik af evolutionsteoriene. Dagens katolske kirke er desværre ikke kendt for en kritisk holdning til evolutionismen. Pave Johannes Paul II har direkte betegnet evolutionsteorien som "mere end en hypotese" (i erklæringen til Det Pavelige Videnskabsakademi d. 23. oktober 1996). Det Pavelige Videnskabsakademi, som har til opgave at råde Vatikanet i videnskabelige spørgsmål, er i øvrigt overfyldt med evolutionister (se beskrivelsen i [Seife 2001]). På den baggrund vil det måske være interessant for protestantiske kristne at få at vide, at det ikke altid har været sådan, og at der trods alt også i dag findes katolske personligheder og grupper, som forholder sig kritisk til evolutionsteorien. Det viser sig faktisk, at den katolske skabelsesorientering let kan finde sin basis i teologiske positioner i kirkens tradition, og at en sådan orientering slet ikke er så eksotisk, som det lige nu kunne synes. Katolske creationister refererer generelt til disse traditionelle teologiske positioner. Vi skal i denne artikel se på disse forhold og på grundene til, at dagens katolske kirke ikke som helhed imødegår evolutionismen.

Den katolske kirkes traditionelle position

Fra 1905 til 1909 vurderede den pavelige bibelkommission, grundlagt af pave Pius X, en række moderne eksegetiske ideer og forkastede de fleste af dem som uholdbare og falske. Hvis man læser kommissionens publikationer, vil man se, at de i høj grad minder om det, som massemedierne og "moderne" teologer for tiden kalder "fundamentalisme". F.eks. erklærede kommissionen, at der kun var én Esajas, at apostlen Skt. Johannes er forfatter til det fjerde evangelium i Det Nye Testamente, og at 1. Mosebog ligesom resten af Bibelen er historisk sand, således at f.eks. Adam og Eva faktisk eksisterede, og at de faktisk levede i Paradisets have uden sygdom og død osv. (Se [Gaudron 1999-2000]). Disse holdninger reflekterer i virkeligheden blot velkendte holdninger til den bibelske sandhed, således som de har været forsvaret af de tidligere kirkefædre og af Thomas Aquinas. Det var først i slutningen af det 19. århundrede, at der blev sat spørgsmålstegn ved disse holdninger. Det skyldes især liberale protestantiske teologer som Strauss, Schweitzer og Bultmann. Disse holdninger måtte den katolske kirke reagere imod.

I perioden fra 1920 til 1950 forsvarede mange katolske forfattere direkte skabelse og afviste evolutionismen. Det gjaldt selv kardinaler som Lepicier, Journet og Ruffini. Indtil 1950'erne var det ikke usædvanligt, at katolske forfatters introduktioner til almen medicin indeholdt et kapitel, der kritiserede evolutionsteorien. (Se [Niedermeyer 1955]).

I sit hyrdebrev "Humani Generis" (se Vatikanets hjemmeside: <http://www.vatican.va>) bekræftede Pius XII de kendte hovedtræk af den katolske lære om menneskets

skabelse: Sjælen kommer direkte fra Gud. Adam og Eva var virkelige personer, og arvesynden stammer faktisk fra dem. Pius XII kaldte evolutionsteorien for "ikke bevist", men han tillod, at den blev diskuteret blandt videnskabsfolk. Han påpegede dog, at en katolik må tro, at i det mindste de første mennesker fik deres sjæl direkte fra Gud, selv om det menneskelige legeme kunne have været udviklet fra dyrene. Dette blev dog ikke udtrykt på en meget kategorisk måde, idet han ønskede, at videnskabsfolk frit skulle kunne diskutere evolutionsteorien. Desværre blev denne rene tilladelse efterfølgende vendt om. Mange katolske forfattere ønskede at undgå konflikter mellem på den ene side troen på den Gud, som har åbenbaret sig i Jesus Kristus, og på den anden side tanker om naturkræfter og de stærkes overlevelse som skabelsesredskaber.

"Humani generis" blev hurtigt over- og misfortolket som det første læredokument om evolutionsteorien. I virkeligheden er det katolske læreembede kun involveret i spørgsmål vedrørende tro og moral. Paven kan aldrig – som pave – forsvare eller imødegå en videnskabelig position ved f.eks. at tage stilling til om den ene form for antibiotika er bedre end den anden, eller ved at tage stilling til om evolutionsteorien er holdbar eller ej.

Som det sikkert er velkendt, gennemgår den officielle katolske kirke i disse år en meget alvorlig krise over hele verden. Færre og færre går i kirke, og flere og flere af kirkenes folk støtter ikke de traditionelle katolske positioner. I lande som Holland og Schweiz, som indtil 1960'erne var berømte for deres tro, har situationen ændret sig radikalt, således at det nu kun er nogle få procent af katolikkerne, som går i kirke. Krisen er ikke af samme art som inden for protestantismen. Et tegn på den dybe krise er den udbredte anvendelse af den historisk-kritiske metode i præsteuddannelsen, hvilket betyder, at de præstestuderende i Europa og i Nordamerika f.eks. lærer, at miraklerne i evangelierne er ren fantasi, og at vi faktisk ikke ved ret meget om Jesus, fordi evangelierne er utroværdige osv. I alminde-

lighed har man i de lande, hvor præsterne har antaget sådanne "moderne" holdninger, i løbet af de seneste 30 år mistet store dele af det kirkelige liv. Det indebærer, at traditionelle katolske troende har mange andre og tungere problemer end evolutionsteorien, og at spørgsmålet om evolution ikke er centralt placeret i den katolske trosdebat. Hertil kommer, at de konservativt indstillede kirkefolk, som gerne vil forsvare traditionelle katolske læresætninger såsom Kristi guddommelighed, har følt sig paralyseret af den nuværende paves udtalelser om "evolution som mere end en hypotese", og at de simpelthen har frygtet at skabe en ny "Galileosag", som ville kunne give de ateistiske medier nyt skyts. Ikke desto mindre kan vi i det følgende præsentere nogle anerkendte katolske personligheder og institutioner, som stadig vil imødegå evolutionismen.

Aktuelle katolske evolutions-kritiske grupper mm.

Die Gustav Siverth Akademie

Gustav Sieverth Akademiet (<http://www.siewerth-akademie.de/>) er et lille privat, men offentligt anerkendt universitet placeret i landlige omgivelser i Schwarzwald i det sydvestlige Tyskland. Akademiet tilbyder uddannelse i samfundsfag, journalistik, filosofi og på det seneste også katolsk teologi, således at man nu kan få en fuld præsteuddannelse på stedet. Gustav Sieverth Akademiet blev grundlagt i 1980'erne af prof. dr. Alma von Stockhausen, som i mange år virkede som filosofiprofessor ved Freiburg Universitet. Akademiet har som sin officielle position bl.a. en afvisning af evolutionismen. Der er også lærere på akademiet, som ikke er katolikker. Bl.a. har prof. Siefried Scherer (præsident for "Wort und Wissen" og kendt fra bogen "Evolution. Ein kritisches Lehrbuch") regelmæssigt undervist på akademiet. På det seneste er denne undervisning dog overtaget af prof. Nigel Crompton, en britisk biolog, som p.t. forsker i Schweiz.

På Gustav Sieverth-Akademiet udfører man ikke forskning i creationisme, men

Bomærke for det private katolske universitet i Sydtykland, Gustav Sieverth Akademiet. Denne institution har betydet meget for debatten om de filosofiske og teologiske konsekvenser af neodarwinismen

akademiet har en vigtig rolle i forbindelse med udbredelsen af anti-evolutionistiske synspunkter inden for den katolske kirke. Af en personlig brevveksling med prof. von Stockhausen fremgår det f.eks., at det i 1980'erne lykkedes at overbevise kardinal Ratzinger, som var leder af kirkens læreforsamling, om at evolutionismen ikke holder (se [Ratzinger 2000]). I øvrigt er akademiets videnskabelige publikationer på et meget højt intellektuelt niveau, men for det meste om specifikke filosofiske problemstillinger, som ikke-fagfolk vil have svært ved at følge.

CESHE

CESHE ("Cercle des études scientifiques et historiques") er mig bekendt den eneste fransktalende organisation inden for den katolske kirke, som ud fra videnskabelige argumenter forholder sig kritisk til evolutionismen. Den blev grundlagt i 1971 til minde om Fernand Crombettes (1880-1970), som var en fransk intellektuel, der for private midler arbejdede med ægyptologi, astronomi, geologi og teologi. CESHE blev grundlagt med følgende to formål:

1. at virke for troen på skriftens ufejlbarlighed også i videnskabelige og historiske spørgsmål, hvilket bl.a. indebærer en anti-evolutionistisk position;
2. at virke for ovenstående ved at udnytte Crombettes arbejder.

Efter min mening er der et problem her: Crombettes arbejder nyder ikke almindelig videnskabelig anerkendelse. Nogle af hans publikationer indeholder meget tvivlsomme påstande. F.eks. hævder Crombette at

have løst gåden vedrørende Linear A (i et af de skrifter, der blevet fundet fra den minoiske kultur, 2000-1600 f.Kr., i udgravninger på Kreta), idet han påpeger lighedstræk med hieroglyfferne. Desuden har han foreslået en ny oversættelse af 1. Mosebog baseret på sammenligninger mellem hebræisk og koptisk. Endelig har han – uden at have geologisk eller anden forskningsmæssig evidens for det – foreslået, at der oprindeligt på Jorden kun var et sammenhængende kontinent med Jerusalem som centrum.

Jeg kender ikke omfanget af kredsen omkring CESH, men organisationen har en hjemmeside (<http://www.chez.com/ceshe>), udgiver et tidsskrift, har både en fransk og en belgisk afdeling, ligesom der afholdes både årlige videnskabelige konferencer og lokale møder. På den anden side synes det ikke at være nogen stor bevægelse.

Skt. Piux' broderskab (FSSPX)

Dette er en religiøs orden, som blev grundlagt i 1973 af ærkebiskop og tidligere apostolsk delegat for det fransktalende Afrika Marcel Lefebvre, med det formål at bevare den katolske tradition (se <http://www.fsspx.org> eller <http://www.fsspx.de>). Vi skal ikke her diskutere hans arbejde, men blot pege på, at ordenen bl.a. holder fast på kirkens traditionelle lære om Bibelens historiske sandhed og anti-evolutionismen. I tidsskrifter og andre publikationer under indflydelse af FSSPX kan man publicere skabelsesorienterede ideer og kritisere evolutionsteorien. I skoler og sogne under ordenens indflydelse vil man typisk ikke tro på evolutionismen, og desuden vil man i undervisningen argumentere imod denne isme. I litteraturlisten nævnes de fleste af de tyske og franske bøger og tidsskrifter, som tilbydes i de sammenhænge, som ledes af folk fra FSSPX.

Det er ingen overraskelse, at den eneste seriøse katolske creationist-bog, som jeg kender til fra Europa, er skrevet af en præst inden for denne orden. Bogens titel kan oversættes "Skabelse – en guddommelig plan" [Grün 2000]. Bogen er meget omfattende, idet den behandler alle aspekter af evolutionsteorien: biologi, palæontologi,

Denne skabelsesorienterede bog er meget omfattende. Den behandler alle aspekter af evolutionsteorien: biologi, palæontologi, geologi, kosmologi, filosofi og teologi. Forfatteren Johannes Grün har relation til FSSPX

geologi, kosmologi, filosofi og teologi. Bogens omfang er samtidigt dens problem, da dens niveau er relativt højt, hvilket dårligt kan undgås, når man gerne vil give grundig baggrundsinformationer på alle disse områder. Man skal altså have en vis faglig baggrundsviden for at kunne følge alle dele af bogen. Der findes også andre bøger af folk, som i forskellig grad har relation til FSSPX. Nogle af de FSSPX-inspirerede tidsskrifter har også udgivet særnumre om evolution. Se litteraturlisten. FSSPX er ikke den eneste katolske organisation, som modsiger evolutionismen, men det er oplagt den vigtigste. På den anden side lægger man i FSSPX hovedvægten på det almindelige arbejde i sognene, hvorfor spørgsmålet om evolutionisme ikke bliver en hovedsag for FSSPX.

En anden religiøs organisation, som

modsiges evolutionismen – men også med hovedvægten lagt på andre temaer – er "Society for Tradition, Family and Property" (TFP), en brasiliansk-født lægmandsorganisation med datterorganisationer i mange lande. TFP forsvare traditionel katolsk tro og kultur, idet man specielt har lagt vægt på samfundsmæssige trusler mod familien og på den tidligere kommunismes trusler mod privat ejendomsret (se <http://www.tfp.org>). Endelig vil man i "Skt. Peters broderskab" (<http://www.fsspfrance.org> og <http://www.petrusbruderschaft.de>) og i "Institut of Christ King High Priest" (<http://www.icrsp.com/>) kunne finde mange præster, som er modstandere af evolutionismen.

Engelsk-talende forfattere

I litteraturlisten findes en liste over katolske bøger, som kritiserer evolutionsteorien. Personligt finder jeg, at den australske, katolske lægmand, Gerard J. Keane, har skrevet den bedste af de katolske creationist-bøger, jeg kender til. Hvis man vil kende katolske standpunkter i forhold til creationismen, er det bogen, man bør læse. Den er meget aktuell og sætter også sagen i relation til kirkens aktuelle lære. Bogen har en indledning skrevet af et medlem af det polske videnskabsakademi, og den beskæftiger sig både med videnskabelige, filosofiske og teologiske aspekter af spørgsmålet udvikling og skabelse.

Jeg har ikke et fuldt overblik over de katolske grupper i den engelsk-talende verden, som interesserer sig for evolution, men jeg tror, at jeg ville have opdaget det, hvis der var andre meget betydningsfulde katolske creationist-organisationer mm. i den del af verden, end de nævnte.

Hvorfor er der ikke mere katolsk modstand mod evolutionsteorien?

Pavens tale i 1996 til medlemmerne af Det Pavelige Akademi for Videnskaberne, i hvilket han hævdede, at evolutionsteorien er "mere end en hypotese", har naturligvis konsekvenser. Konservative katolikker vil være tilbøjelige til at identificere katolsk tro med pavens lære. I modsætning hertil vil en

traditionalist se på hele traditionen og vælge de positioner, der i videst udstrækning har traditionen med sig – især hvis de passer bedst med Bibelen.

Man skal selvfølgelig ikke undervurdere betydningen af Det Pavelige Akademi for Videnskaberne. Dets generelle funktion er at rådgive paven og hans teologiske stab i videnskabelige spørgsmål, således at de bedre kan bedømme de moralske implikationer for moderne emner f.eks. vedrørende kloning og internettet. De 80 medlemmer af akademiet er alle evolutionister, 25 af dem er nobelprismodtagere. Desværre er det tilsyneladende helt uden betydning for udpegningen af medlemmer til akademiet, om der er tale om en praktiserende katolik eller i det hele taget om en kristen person. Den berømte Stephen Hawkins er f.eks. medlem af akademiet! Både fra Vatikanet, Akademiet selv og fra den videnskabelige verden (hvor anti-evolutionister kan have svært ved at opnå anerkendelse) lægges der stor vægt på at få udpeget flere evolutionister til akademiet. Ingen i Akademiet er kvalificeret til at give en troværdig gennemgang af skabelsesteoriene og af den anti-evolutionistiske forskning, som trods alt findes.

Grundene til, at der ikke er mere katolsk modstand mod evolutionsteorien kunne opsummeres på følgende måde:

1. Krisen i kirken siden Vatikaner-konciliet er ikke protestantismen, men derimod et værdi-forfald inden for katolicismen. Den moderne ateistiske verden har brutalt fejlet ind gennem kirken. F.eks. accepterer stort set alle professorer i katolsk moralteologi nu sex før ægteskabet. Tidligere ville man have afskediget sådanne professorer. Nu giver man dem i stedet poster som biskopper og kardinaler.
2. Teilhard de Chardin (1881-1955) har haft stor betydning for debatten om spørgsmålet. Han var jesuiterpræst og desuden velkendt palæontolog med meget stor indflydelse. Han opfandt en helt ny teologi baseret på evolution. Han er helt bestemt ikke katolik (idet han benægter arvesynden, mennesket særlige

og velsignede natur, nødvendigheden af forløsningen), og kan vel dårligt kaldes kristen, eftersom han mere eller mindre benægter opstandelsen og Kristi guddommelighed, og eftersom han siger, at Gud "udvikler sig". Teilhard de Chardin ser sig selv som en lige så stor kristolog som Skt. Paulus og Skt. Johannes. Han beskriver Kristus som "omega-punktet" i den evolutionære proces. Hans tanker blev fordømt af hans overordnede og af kirken som helhed. Indtil sin død i 1955 kunne han ikke offentliggøre sine skrifter, som først udkom efter hans død. Man bør i den forbindelse bemærke, at dette at fordømme skrifter inden for kirken, skal forstås som et signal om den manglende kvalitet. Det drejer sig om kvalitetsmærkning på samme måde som "made in Norway" eller "made in Germany" i modsætning til "made in Hongkong". Et medlem af præsteskrabet må i modsætning til lægfolk underkaste sig specielle restriktioner, simpelthen fordi hans ord vil blive tillagt mere kvalitet. Man er jo ikke bare præst for sig selv, men man er sat til at tjene Kristus og hans rige.

3. Der er et alvorligt skred bort fra de bibelske (og dermed katolske) positioner i den interreligiøse dialog, mindre missionsiver og tro på absolut sandhed og Jesu Kristi guddommelighed. Der er nye formuleringer af den katolske tro om Adam og Eva, død og lidelse, arvesynden. Med de nye formuleringer behøver man ikke at tage stilling til evolutionismen. Dermed bliver der mindre interesse for at engagere sig i spørgsmålet.

Konklusion

En protestantisk kristen, som tror på Bibelen, og som af den grund er kritisk over for evolutionismen, vil hurtigt få øje på, at spørgsmålet om skabelse/udvikling ikke er ret vigtigt inden for den katolske kirke. Faktisk må den katolske kirke se meget større problemer i øjnene. Meget af denne krise – især den moderne eksegesi med alle dens konsekvenser – er kommet ind i katolicismen fra den liberale protestantisme.

Resultatet er, at meget få katolske organisationer – som "Skt. Piux' broderskab" eller "The Societies for Family, Tradition and Property" – har formuleret en egentlig stillingtagen til evolutionismen. Der er meget lidt organiseret filosofisk og teologisk forskning på feltet udført af katolikker eller katolske institutioner. Man tager højst emnet op på en generel måde.

Som det gælder for bogen "Schöpfung. Ein göttlicher Plan", er de bøger, der trods alt findes i høj grad baseret på resultater opnået gennem skabelsesforskning udført af folk fra evangeliske (protestantiske) organisationer som "Wort und Wissen". Katolikker, som er imod evolutionismen, tager ligesom jeg selv ofte del i sådanne evangeliske/protestantiske organisationers arbejde. Men man kan håbe, at situationen vil ændre sig til det bedre, når den katolske kirke er kommet over den nuværende krise.

Oversat af Peter Øhrstrøm

Referencer

- Charles Seife, Science and religion advance together at Pontifical Academy, *Science* 291, p.1472-1474 (23. 2. 2001)
- Matthias Gaudron, Die Entstehung der Evangelien, *Mitteilungsblatt der Priesterbruderschaft St. Pius X. für den deutschen Sprachraum*. N°. 251, p. 29-38 (11/1999) + N°. 252, p. 29-34 (12/1999) + N°. 252, p. 24-32 (1/2000).
- Albert Niedermeyer, *Allgemeine Pastoralmedizin*, Band I. Philosophische Propädeutik der Medizin, Herder Verlag Wien 1955
- Josef Kardinal Ratzinger, Das Christentum. Der Sieg der Einsicht über die Welt der Religionen, *30 Tage* Nr. 1, p. 33-44 (2000)
- Johannes Grün, *Die Schöpfung. Ein göttlicher Plan*. Verax-Verlag Müstair/ CH 2000 ISBN 3-909065-05-8

Litteratur

Bøger

- Gerard J. Keane, *Creation rediscovered. Evolution and the importance of the*

origins debate, 2nd and expanded edition, TAN Books and Publishers Inc, Rockford, Illinois 61105, USA, 398 p., ISBN 0-89555-607-3 (1999)

- Michael J. Behe, Darwin's Black Box, *The biochemical challenge to evolution*, Touchstone Rockefeller Center, 1230 Avenue of the Americas, New York, NY 10020, 304 p., ISBN 0-684-82754-9 (1998)
- Walter Hoeres, *Evolution und Geist*, (Respondeo N° 4), 2nd ed., Verlag Franz Schmitt, Postfach 1831, 53708 Siegburg, Germany, 176., ISBN 3-87710-265-4 (2003)
- Johannes Grün, *Die Schöpfung. Ein göttlicher Plan*. Verax-Verlag Müstair/CH, 546 p., ISBN 3-909065-05-8 (2000)
- Bruno Vollmert, Die Entstehung der Lebewesen in naturwissenschaftlicher Sicht, *Schriftenreihe der Gustav-Siewerth-Akademie*, volume 5, 2nd ed., 77 p., ISBN 3-928273-05-1 (1999)
- Dominique Tassot, Das Affentheater. Entwicklung oder Erschaffung des Menschen?, *Pro fide catholica Durach*, 186 pages, ISBN 3-929170-50-7 (1995)
- Robert Spaemann, Reinhard Löw, Peter Koslowski (editors), Evolutionismus und Christentum, *Acta humaniora*, VCH-Verlagsgesellschaft Weinheim, 156 p., ISBN 3-527-17537-3 (1986)
- Daniel Raffard de Brienne, *Pour en finir avec l'évolution*, Perrin & Perrin Paris 1998, 156 p., ISBN 2-911005-17-1

Tidsskrifter specielt om evolutionisme

- Evolution, Wissenschaft oder Aberglaube?, *Der Gerade Weg*, Nr. 4 1996, 19. Jahrgang ("Katholische Jugendbewegung")
- Evolution ... ou l'homme créé à l'image du singe, *Savoir et Servir* n° 62, march 1998 ("Mouvement de la Jeunesse Catholique de France") ISSN 0299-8734

Wolfgang B. Lindemann

22, rue d'Anjou, F-44000 Nantes

Web-site: www.wolfganglindemann.net

E-mail: contact@wolfganglindemann.net